

Arkivsaksnr.:
2019/2086

Dokumentdato:
11.04.2022

Styre:
Universitetsstyret

Styresak:
42/22

Møtedato:
05.05.2022

Personvernombudets årsrapport for 2021

Henvisning til bakgrunnsdokumenter

- [Instruks for personvernombudet ved Universitetet i Bergen](#)

Saken gjelder:

Personvernombudet ved UiB legger i denne saken fram årsrapport for styret til orientering.

Bakgrunn

Med innføringen av personvernforordningen (GDPR) i 2018 ble det obligatorisk for alle offentlige virksomheter å ha eget personvernombud. Virksomheten, som er behandlingsansvarlig for behandlingen av personopplysninger, skal involvere personvernombudet i spørsmål som gjelder vern av personopplysninger og skal legge til rette for ombudets arbeid. Ombudet skal informere og gir råd om virksomhetens plikter etter personvernregelverket, kontrollere virksomhetens etterlevelse av personvernregelverket og ivareta kontakten med Datatilsynet. Personvernombudet er uavhengig rolle og kan ikke instrueres om utførelsen av sine lovpålagte oppgaver.

Personvernombudet løfter fram nødvendigheten av kompetanseoppbygging i alle ledd i organisasjonen slik at vurderinger kan gjøres nærmest der beslutninger fattes, gjennom å sikre at det er på plass tydelig veiledninger, rutiner og løsninger som gjør det enkelt å etterleve personvernregelverket.

Universitetsdirektørens kommentarer

Universitetsdirektøren vil understreke at det er viktig at UiB arbeider godt med å ivareta personvernet til studenter, ansatte, forskningsdeltakere og andre som er i kontakt med Universitetet. Ansvar for å sikre at personvernet ivaretas i all aktivitet som skjer i en så kompleks virksomhet som UiB krever kontinuerlig oppmerksomhet, kompetansebygging og forbedring etter hvert som nye problemstillinger dukker opp. Universitetsdirektøren merker seg ombudets anbefaling om at ivaretagelsen av personvern hensyn i større grad må skje som en integrert del av der aktiviteten der behandling av personopplysninger inngår, og ikke som en separat oppgave. Universitetsdirektøren vil som ledd i dette legge opp til flere faste dialogmøter med personvernombudet.

Forslag til vedtak:

Universitetsstyret tar personvernombudets årsrapport til orientering.

Robert Rastad
universitetsdirektør

11.04.2022/Arne R. Ramslien

Vedlegg

1 Personvernombudets årsrapport til universitetsstyret for 2021

PERSONVERNOMBUDETS ÅRSRAPPORT FOR 2021

Contents

INNLEDNING	2
1. PERSONVERNOMBUDETS ROLLE OG OPPGAVER	2
2. INVOLVERING OG KONTAKTPUNKTER INTERNT	3
3. MOTTAK AV HENVENDELSER OG SAKSBEHANDLING	4
4. AVVIKSHÅNDTERING	5
5. INTERNKONTROLL	5
6. RISIKOOMRÅDER.....	6
7. PERSONVERN I FORSKNINGSPROSJEKTER OG STUDENTOPPGAVER.....	6
8. VEILEDNING, SAMARBEID OG ERFARINGSUTVEKSLING EKSTERNT	7
9. AKTUELT FREMOVER.....	8
10. OPPSUMMERING	8

INNLEDNING

En prioritert oppgave i 2021 har vært utvikling av informasjon og veiledningsmateriell på UiBs nettsider rettet mot ansatte, forskere og studenter. Dette var en planlagt oppfølgingsoppgave fra Prosjekt Oppfølging av personvern og informasjonssikkerhet, som grunnet nødvendig omprioritering i forbindelse med pandemien måtte utsettes i 2020.

Styringssystemet for informasjonssikkert og personvern (SIP), sammen med UiBs overordnede retningslinje for behandling av personopplysninger danner de styrende dokumentene i internkontrollsystemet. Personvernombudet ser behov for videre utbygging med gjennomførende rutiner for å sikre etterlevelse av personvernregelverket, særlig på det administrative området og sikker lagring av data.

Også i 2021 har problemstillingen rundt overføring av personopplysninger til tredjeland skapt usikkerhet. Noe avklaring er kommet gjennom veiledere fra Det europeiske personvernrådet (EDPB), men fremdeles oppleves det utfordringer, særlig ved kjøp av skytjenester der selve tjenesten innebærer behandling av personopplysninger. Det er et utstrakt samarbeid i sektoren om felles vurdering av løsninger og tiltak, og personvernombudet ved UiB bidrar inn i dette arbeidet.

Bergen, 30. mars 2022

Janecke Helene Veim
Personvernombud
Universitetet i Bergen

1. PERSONVERNOMBUDETS ROLLE OG OPPGAVER

Hensikten med personvernombud er å styrke virksomhetens evne til å etterleve regelverk for behandling av personopplysninger. Personvernombudets rolle og oppgaver følger av personvernforordningen artiklene 37, 38 og 39 jfr. Personopplysningsloven § 1, og instruks for UiBs personvernombud vedtatt av universitetsstyret. Personvernombudet skal rapportere direkte til det høyeste ledelsesnivået ved institusjonen. Rapportering innebærer en årlig rapport så vel som jevnlig kontakt gjennom året.

Sentrale oppgaver er å gi råd i egen organisasjon og å følge med på etterlevelse av personvernregelverket og institusjonens egne retningslinjer og rutiner for behandling av personopplysninger. Helt overordnet er personvernombudets oppgave å bidra til at Universitetet i Bergen ivaretar personverninteressene til ansatte, studenter, forskningsdeltakere og andre som UiB behandler personopplysninger om.

Personvernombudets skal bidra i institusjonens arbeid med risikostyring. En risikobasert tilnærming innebærer å bruke mere ressurser der hvor risiko og konsekvenser for personvernet er størst, herunder gjennomføre en personvernkonskvensvurdering (DPIA) når det er sannsynlig at en

behandling av personopplysninger vil medføre høy risiko for personvernet, det være seg utvikling av nye løsninger, prosjekter, systemer eller arbeidsprosesser. Personvernombudet skal involveres både ved vurderingen om det er nødvendig å gjennomføre en personvernkonsekvensvurdering og bidra underveis med råd, og det er alltid den behandlingsansvarlige som er ansvarlig for gjennomføringen, og for å iverksette risikoreduserende tiltak. Det er på forskningsområdet det gjennomføres flest personvernkonsekvensvurderinger ved UiB, idet Datatilsynet har bestemt at det alltid skal gjøres en DPIA ved behandling av særlige kategorier (sensitive)personopplysninger for formål knyttet til vitenskapelig forskning som ikke er basert på samtykke til deltakelse. For gjennomføring av personvernkonsekvensvurderinger er det tatt i bruk elektronisk støtteverktøy i Drafit Visma.

2. INVOLVERING OG KONTAKTPUNKTER INTERNT

Institusjonens ledelse skal sikre at personvernombudet på riktig måte og i rett tid involveres i alle spørsmål som gjelder vern av personopplysninger.

Personvernombudet opplever å bli involvert i og tatt med på råd både pågående og nye prosesser. Blant annet kan nevnes rådgivning i utviklingsprosjekter og ved utarbeidelse av retningslinjer og rutiner, på områdene forskning og utdanning og for administrative behandlinger. Personvernombudet opplever samarbeidet med faglige og administrative enheter som godt, og at det er stor forståelse for nødvendigheten av å søke råd hos personvernombudet.

Gjennom 2021 har det kommet tilbakemeldinger fra fagmiljøene på at retningslinjene for å ivareta personvern hensyn ved digital undervisning har vært uklare, og det har særlig vært behov for å tydeliggjøre adgangen til å stille krav om aktiv digital deltakelse, begrunnet i formålet med undervisnings- og vurderingsformene. I regi av Studieadministrativ avdeling og med innspill fra fagmiljøet ved Det juridiske fakultet, har en arbeidsgruppe revidert retningslinjene.

Personvernombudet opplever at ledelsen støtter personvernombudet i utførelsen av sine oppgaver, herunder stiller til rådighet nødvendige ressurser, samt gir tilgang til personopplysninger og behandlingsaktiviteter, og muliggjør opprettholdelse av dybdekunnskap. Dybdekunnskap om personvernregelverket og IKT-rett er rettsområder med utstrakt overlapp, og personvernombudet opplever det som svært relevant å ha og vedlikeholde kunnskap og kompetanse for å kunne gi relevante råd. Samtidig må personvernombudet peke på den vedvarende risikoen for at rådgivning i for stor grad kan gli over i den operative driften. Særlig gjelder dette IKT-rettslige problemstillinger. For sterk involvering av personvernombudet i driften kan potensielt føre til at personvernombudet havner i en rollekonflikt.

Personvernombudet vil understreke enda tydeligere i denne årsrapporten at styrking av juridisk kompetanse innen det IKT-rettslige feltet vil kunne bidra til at det blir gjort nødvendige vurderinger tidlig i prosesser om anskaffelse, bruk og utvikling av IT-løsninger for å sikre etterlevelse av regelverk og

kravet til innebygd personvern, i tillegg til å kunne bidra til intern kompetanseoppbygging på tvers, og også være et viktig samarbeidspunkt for personvernombudet.

Personvernombudet opplever at det er en god og tillitsfull kommunikasjonslinje mellom personvernombudet og den øverste administrative ledelse, og kort vei til å ta kontakt. All erfaring tilsier likevel at jevnlig møter oppleves som svært nyttig, og gir anledning til å løfte saker og problemstillinger til diskusjon og oppfølging, og også en mulighet for personvernombudet til å kunne å orientere om prosesser og arbeid som personvernombudet er involvert i nasjonalt i sektoren. Det vil derfor fremdeles være ønskelig fra personvernombudets side at det tilstrebes å legge til rette for jevnlig kontakt.

3. MOTTAK AV HENVENDELSER OG SAKSBEHANDLING

Personvernombudet er bundet av taushetsplikt, jfr. personvernforordningen artikkel 38(5). Taushetsplikten gjelder i tillegg til den taushetsplikten som følger av forvaltningsloven, og har særlig betydning der personvernombudet mottar henvendelser direkte fra enkeltpersoner.

Personvernombudet opplever at kontaktinformasjonen er lett tilgjengelig og at de som ønsker å ta kontakt lett finner frem. Det har imidlertid ikke vært et stort omfang av henvendelser om innsyn eller andre forespørsler i 2021, noe som kan skyldes koronasituasjonen. De innsynshenvendelsene som er mottatt håndteres rutinemessig i linjen, og personvernombudet bidrar med informasjon og bistand etter behov.

Det er registrert en viss økning i en form for mulige 'falske' innsynsforespørsler (DSARs – «Data subject access requests»), som ser ut til å være et økende fenomen internasjonalt. Slike henvendelser kan være fra personer med usikker eller manglende tidligere tilknytning til UiB, med mulig formål å få ulovlig adgang til sensitive personopplysninger eller til institusjonens systemer. Det er anledning til å stille rimelige krav om identifikasjon ved innsynskrav, samtidig som selve henvendelsen også er å anse som en behandling av personopplysninger som blir registrert i institusjonens systemer, med medfølgende rett til innsyn og andre rettigheter, og dokumentasjon på at henvendelsen er rettidig besvart innenfor den lovfestede perioden på 30 dager.

Det oppleves at muligheten til å benytte UiBHjelp ved spørsmål om RETTE, for å ta imot generelle henvendelser, og registrering av avvik og uønskede hendelser knyttet til personvern og informasjonssikkerhet, er kjent og bruken jevnt økende, at kanalisering av saksbehandling og svar på brukerhenvendelser fra epost over til UiBHjelp-løsningen er en stor fordel, både for brukerne og for å dokumentere oppfølging av saker.

Personvernombudet erfarer at UiBs nettside Personvernportalen er godt kjent i organisasjonen. Det er et mål at nettsiden skal videre bygges ut med informasjon om informasjonssikkerhet, og på sikt omdøpes til felles landingsside for informasjon om behandling av personopplysninger og

informasjonssikkerhet. Det har i 2021 vært prioritert å arbeide med informasjon om forskningsprosjekter og studentoppgaver, med et helhetlig blikk på etikk og personvern.

4. AVVIKSHÅNDTERING

Personvernombudet skal etter anmodning gi råd ved spørsmål om brudd på personopplysningssikkerheten. Brudd på personopplysningssikkerheten er meldepliktig til Datatilsynet, med mindre bruddet sannsynligvis ikke vil medføre en risiko for personvernet. Personvernombudet opplever at det er gode rutiner for å oppdage og håndtere informasjonssikkerhetsbrudd. Det er etter personvernombudets vurdering likevel behov for økt kunnskap i organisasjonen om hva som utgjør et meldepliktig brudd på personopplysningssikkerheten, og hva som er avvik og rutinebrudd som bør meldes internt for læring og forbedring. Det er viktig at avvik meldes, slik at det riktige vurderinger kan gjøres, og slik at berørte personer som har rett på informasjon, får den nødvendige informasjonen.

Ethvert brudd på personopplysningssikkerheten skal dokumenteres, enten det vurderes som meldepliktig eller ikke. Rapporten skal beskrive de faktiske forhold rundt bruddet, virkningene av det, og hvilke tiltak som er truffet for å utbedre det. Av to meldte avvik til Datatilsynet i 2021 ble ingen vurdert av Datatilsynet å ha en slik alvorlighetsgrad at det ble gitt sanksjoner per dags dato.

5. INTERNKONTROLL

Internkontroll med behandling av personopplysninger inngår som del av ledelsens årlige gjennomgang av informasjonssikkerhet og personvern. Årlig spørring til avdelingsledere danner grunnlaget for UiBs samlede rapportering om status for arbeidet med informasjonssikkerhet og personvern til Unit ved begynnelsen av hvert år.

Personvernombudet skal i henhold til personvernforordningen art 39 kontrollere den behandlingsansvarliges overholdelse av regelverket. Personvernombudet har deltatt i internkontrollrapportering og opplever at selv om det god oversikt over behandling av personopplysninger ved institusjonen er det fremdeles er stort behov for kunnskap om regelverket og rutiner.

En samlet fullstendig og oppdatert oversikt (behandlingsprotokoll etter GDPR art. 30) over hvilke personopplysninger som behandles og dataflyt, er en forutsetning for å sikre etterlevelse av regelverket og gjennomføre internkontroll. For dette formålet har UiB tatt i bruk løsningen Drafit.

6. RISIKOOMRÅDER

Det vises til orientering i forrige årsmelding om konsekvenser og uklarheter for overføring av personopplysninger til tredjeland i kjølvannet av EU domstolens avgjørelse juli 2020, den såkalte Schrems II-saken. Dommen har hatt konsekvenser for blant annet muligheten for kjøp av tjenester, bruk av skytjenester og samarbeid i forskningsprosjekter med deling av forskningsdata som inneholder personopplysninger.

Domstolen overlot til det europeiske personvernrådet EDPB å utarbeide utfyllende retningslinjer, og endelig versjon var klar i juni 2021. Dessverre løste ikke retningslinjene alle utfordringer, og en gjennomgående innvending var fraværet av muligheten for en risikobasert tilnærming ved overføring. Det er likevel i samsvar med Personvernforordningen kap. V om overføring til tredjeland, at det ikke skal være tilsvarende risikobaserte tilnærming som i resten av forordningens bestemmelser, for overføring av personopplysninger ut av EU/EØS-området, til land der det ikke kan garanteres tilsvarende beskyttelsesnivå for personopplysninger.

Ettersom overføring av personopplysninger til land med et lavere nivå av beskyttelse personopplysninger er definert som et risikoområde, anbefaler EDPB at det gjennomføres en Transfer Impact Assessment (TIA), der konsekvensene ved overføringen utredes, med særlig vekt på implementering av relevante supplerende tiltak. Dette gjelder særlig for overføring i kommersielt øyemed der det benyttes EUs standard personvernbestemmelser som overføringsgrunnlag.

Ved overføring og utveksling av opplysninger til som finner sted f.eks i forbindelse med studentutveksling, vil andre overføringsgrunnlag være aktuelle, som bindende og håndhevbar avtaler. Det er nødvendig fremover å bidra til at sektoren kan utarbeide en omforent fremgangsmåte som ikke legger til grunn en uhensiktsmessig og unødvendig komplisert fremgangsmåte.

Ved utveksling av opplysninger mellom samarbeidsparter for formål knyttet til vitenskapelig forskning gjenstår det fremdeles avklaringer for å sikre at viktig og samfunnsnyttig forskningssamarbeid kan finne sted, og personvernombudet vil følge tett med på signaler fra Datatilsynet om at det arbeides med en standardavtale for forskningssamarbeid.

7. PERSONVERN I FORSKNINGSPROSJEKTER OG STUDENTOPPGAVER

En prioritert oppgave ved UiB har vært utviklingen av systemet RETTE (Risiko og ETTERlevelse i forskning). RETTE omfatter i skrivende stund 1791 prosjekter, bestående av egenregistrerte prosjekter, importerte REK-godkjente helseforskningsprosjekter, og prosjekter vurdert av Sikt (tidligere NSD) etter avtale.

RETTE skal sikre oversikt, ivareta dokumentasjonsplikt, avdekke risikoforhold og være et internkontrollverktøy. RETTE skal også bidra til mer effektiv ressursbruk og ha en opplæringsfunksjon for forskere og studenter. I løpet av 2022 ruller neste fase av RETTE ut, bestående av systematisk oppfølging av med forskningsprosjekter der personopplysninger inngår, for å sikre at opplysninger er oppdaterte, korrekte og etterlever regelverket.

De reviderte forskningsetiske retningslinjene for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH, desember 2021) avklarer skillet mellom det juridiske grunnlaget for behandling av personopplysninger i forskning etter personvernregelverket og det forskningsetiske samtykke til deltakelse i forskning, og bidrar på denne måten til å tydeliggjøre institusjonens ansvar for forskningsetikk i henhold til forskningsetikkloven. Personvernombudet er fremdeles av den oppfatning at rådføring om personvern i forskning som forskere i dag søker eksternt, i realiteten hører under institusjonens ansvar for å ivareta forskningsetikken, der vurdering av personvern hensyn inngår i en helhetlig forskningsetisk vurdering, og burde håndteres internt ved institusjonen. Ved særlig behov for rådføring, og der rådføring er pålagt etter loven vil personvernombudet kunne gi råd. Gjennom å følge en systematisk fremgangsmåte kan forskere få hjelp til å identifisere potensielle etiske utfordringer ved behandling av personopplysninger i forskningsprosjekter/formål, fasilitere for etterlevelse av bestemmelser som skal ivareta personvern, sikre at nødvendige garantier for deltakernes integritet og velferd er ivarettatt, og bidra til at prinsippene om innebygd forskningsetikk («ethics by design») implementeres.

Det er personvernombudets vurdering at det er stort behov for intern opplæring av ansatte og forskere om forskningsetikk og personvern. Det er også behov for å utvikle maler for informasjonsskriv for UiB som er tilpasset ulike forskningsområder, og som på en riktig måte reflekterer gjeldende rett og universitetets policy for behandling av personopplysninger i forskning, og deltakelse i forskning som er basert på forskningsetiske normer og retningslinjer.

8. VEILEDNING, SAMARBEID OG ERFARINGSUTVEKSLING EKSTERNT

Personvernombudet bidrar aktivt i det nasjonale nettverket for personvernombud i UH-sektoren, gjennom gruppediskusjoner og gjennom innlegg på nettverkssamlinger.

Personvernombudene ved UiB, FHI, HVL, NORCE og Haukeland universitetssjukehus har også etablert et lokalt samarbeid med digitale møte annenhver uke, der aktuelle problemstillinger tas opp. I tillegg deltar personvernombudet i profesjonelle nettverk om personvernregelverket, med deltakere fra privat og offentlig sektor, med formål læring og erfaringsutveksling.

9. AKTUELT FREMOVER

Det er i 2022 planlagt å revidere rammeavtalen mellom UHR og Sikt for levering av personverntjenester i forskning, og personvernombudet ved UiB vil delta i dette arbeidet.

Å følge med på rettsutviklingen, lovendringer og ny lovgivning er en sentral del av personvernombudets oppgaver, slik at personvernombudet kan gi råd til den behandlingsansvarlige om etterlevelse av regelverket. Institusjonens bruk av sosiale media, informasjonskapsler (cookies) og verktøy for å registrere besøksstatistikk er alle eksempler der det er nødvendig å følge med på lovgivning, rettsavgjørelser og vedtak fra tilsynsmyndigheter som kan ha konsekvenser for institusjonen.

10. OPPSUMMERING

Det er en grunnleggende forutsetning i personvernregelverket at den behandlingsansvarlige må ta et større ansvar for å arbeide med personvern. Det er personvernombudets vurdering at arbeidet med personvern tas på alvor ved UiB. Som tidligere påpekt mener personvernombudet at det er nødvendig med kompetanseoppbygging i alle ledd i organisasjonen slik at vurderinger kan gjøres nærmest der beslutninger fattes, gjennom å sikre at det er på plass tydelig veiledninger, rutiner og løsninger som gjør det enkelt å etterleve personvernregelverket.

Personvernregelverket legger et økt ansvar på den behandlingsansvarlige, og det er viktig å sikre nødvendige kompetanse og ressurser internt i organisasjonen. Det er personvernombudets vurdering og anbefaling at etterlevelse av personvernregelverket og vurdering av personvern hensyn i de ulike behandlingsaktiviteter i større grad bør følge en helhetlig og integrert strategi basert på formålet med behandlingen tilhørende det aktuelle administrative eller faglige området, og ikke vurderes som en atskilt separat oppgave. Særlig ved opplæring av studenter og forskere i forskningsmetode og forskningsetikk er det viktig at institusjonens ansvar for opplæring i forskningsetikk også omfatter vurdering av personvern hensyn i forskningsprosjektet, i samsvar med institusjonens ansvar etter forskningsetikkloven. En slik helhetlig vurdering er også i tråd med ansvarlighetsprinsippet i personvernforordningen.

